

Rozvíjať vojenskovedeckú prácu u štábov a vojsk — aktuálna úloha

Význam a úloha vedy a výskumu pri budovaní modernej armády a zabezpečovaní spoľahlivej obrany zeme v súčasnej etape vedeckotechnického pokroku neustále rastie. Zväčšuje sa prínos vojenskej vedy pri riešení aktuálnych úloh zvyšovania bojaskopnosti vojsk. Spoločne s tým sa rozširujú aj oblasti rozvoja vojenskovedeckej práce. Realizujú sa nové prístupy a spôsoby jej centralizácie, riadenia a vlastného vykonávania. Ukazuje sa, že dnes už samotná vedeckovýskumná základňa v jej tradičnom vymedzení — výskumné ústavy a zariadenia, vysoké vojenské školy a akadémie, resp. zariadenia vedeckoinformačnej činnosti — na všetky úlohy nestačí. Nestačí nielen svojimi kapacitami, ale nemá ani možnosti organizovať výskumy takého charakteru, ako sú vojenské „makroexperimenty“ so štruktúrami a procesmi, ktoré budú s vysokou pravdepodobnosťou vystupovať v budúcej možnej vojne, operácii a boji. Také možnosti existujú len u vojsk. Preto nadobúda význam i v našich podmienkach, experimentálny výskum organizovaný u štábov a vojsk, najmä v priebehu rôznych cvičení a manévrov, alebo tiež pri iných zamestnaniach operačnej, bojovej a politickej prípravy. Posilňovanie tejto tendencie rozvoja súčasnej vojenskej vedy je zákonité, je zdôvodnené praktickými skúsenosťami i teoretickými závermi bratských armád štátov Varšavskej zmluvy, najmä Sovietskej armády a presadzujú ju konkrétnymi opatreniami i veliteľské orgány.

V Rozkaze ministra národnej obrany k tomuto výcvikovému roku je vytýčená úloha... „Na všetkých operačných, taktických a odborných taktických cvičeniach skúmať otázky prípravy, vedenia operácií a boja a velenia vojskám“. To znamená, že na každom takomto cvičení budú okrem

učebných cieľov a otázok riešené tiež otázky vedeckovýskumného charakteru. Poznamenajme k tomu, že doposiaľ sa takýto výskum systematicky organizoval len na skúšobných a na niektorých vybraných operačných a taktických cvičeniach. Preto požiadavka cieľavedomo a organizovane skúmať aktuálne problémy vojenskej praxe a vedy na všetkých cvičeniach a manévroch, ktorá je presadzovaná aj v ostatných bratských armádach, je **novým momentom** v rozvoji vojenskovedeckej práce našej armády. Ide o požiadavku veľmi správnu a progresívnu, ktorá je, ako sme už uviedli, diktovaná objektívnymi príčinami, najmä zvláštnosťou vojenskovedeckého výskumu, nutnosťou rešpektovať zásady hospodárnosti a efektívnosti, rozširovaním vedeckých výskumov nepostradateľných pre rozvoj armády a zvyšovaním ich tempa a špecifickým pôsobením vojenskovedeckej práce na jej vykonávateľov. Rozoberme si stručne tieto faktory.

Zvláštnosť vojenskovedeckého výskumu spočíva predovšetkým v tom, že preverenie (verifikácia) výsledkov teoretických výskumov získaných logickými metódami a postupmi — pravidlami, poučiek, návrhov, doporučení, noriem, a pod. — je v celej šírke a hĺbke možné len v období vojny, v boji, kde existuje reálny protivník a jeho reálne materiálne a informačné pôsobenie. Na vojnu sa však čakať nemôže. V dobe mieru sa preto organizujú a konajú rôzne vojenské cvičenia a manévry i iné zamestnania štábov a vojsk, ktoré sa pripravujú tak, aby sa maximálne priblížili bojovým podmienkam. Tieto umele vytvárané modely reálneho boja, i cez svoje obmedzenia, poskytujú značne široký priestor nielen pre kvalitný výcvik štábov a vojsk, ale aj pre rozsiahle vojenskovedecké experimentovanie, pre riešenie výskumných otáz-

zok a problémov. Tieto cvičenia sú skutočnou „laboratóriou“ vojenskej vedy v najväčšom rozsahu, ktorá nemôže byť v dobe mieru plnohodnotne nahradená žiadnym iným vecným alebo teoretickým ekvivalentom. Je to dané tým, že vojská a štáby cvičia v súčasnej (alebo predpokladanej) organizačnej štruktúre, so súčasnou zavedenou výzbrojou a bojovou technikou, v reálnych terénnych, hydrometeorologických a klimatických podmienkach a v reálnom čase. Najviac najhodnovernejších informácií a podkladov o charaktere budúceho boja, operácie môžeme teda získať len na týchto cvičeniach.

Požiadavka hospodárneho a efektívneho využívania prostriedkov spoločnosti vynakladaných na obranu platí všeobecne aj vo sfére vedeckovýskumnej práce. Je známe, že so zvyšujúcou sa technikou vybavenosťou armády rastú rýchle aj materiálne a finančné náklady na cvičenia a manévry. Výcvik štábov a vojsk je stále nákladnejší, drahší. Stále viac prostriedkov je treba vynakladať i na organizovanie skúšobných a výskumných cvičení. Praktické skúsenosti ukazujú, že i na normálnych cvičeniach organizovaných podľa plánov bojovej a politickej prípravy k splneniu určitých učebných cieľov (precvičenie, získanie návykov, skúseností, a pod.). Zároveň môžeme (bez ďalších väčších výdajov) uplatňovať organizovaný experimentálny výskum, zistiť správnosť niektorých nových teoretických otázok, vykonávať časové a iné merania dôležitých procesov a činností, overovať niektoré taktické normatívy, bojové vlastnosti novej výzbroje, bojovej techniky a pod. Bolo by teda iste neekonomické nevyužívať tieto cvičenia v čo najširšom meradle i pre výskumné účely. Pri tom možnosť konať špeciálne skúšobné a výskumné cvičenia, napomáhajúce riešeniu zvláštnych výskumných problémov, sa tým samozrejme nijako nevyklučuje. Dá sa však predpokladať, že pri maximálnom využití normálnych cvičení i pre výskumné účely, bude počet i rozsah skúšobných a výskumných cvičení menší než doposiaľ. Celkové náklady na výskum sa tým znížia, zatiaľ čo množstvo získaných informácií, experimentálnych údajov sa zväčší a z nich odvodené teoretické závery budú spoľahlivejšie.

Rozširovanie rozsahu a zvyšovanie tempa vedeckých výskumov dôležitých k zabezpečeniu výstavby a rozvoja modernej armády vedie dnes k nutnosti zapojovať do vojenskovedeckej práce stále väčší počet generálov a dôstojníkov z rôznych oblastí vojenskej praxe. Kapacity vedeckovýskumnej základne sa ukazujú nedostatočné a pre riešenie niektorých špeciálnych

úloh experimentálneho charakteru, ako bolo povedané v úvode, vedeckovýskumná základňa nemá vhodné podmienky a nemôže si ich ani samostatne vytvoriť. Pri tom experimentálny materiál z cvičení je jedným z najcennejších zdrojov informácií pre teoretické výskumy. Základňa sa bez nich nemôže obísť. Taktiež skúsenosti a poznatky, ktoré získajú na každom cvičení u jednotlivých sväzov, zväzkov, útvarov a jednotiek ich veliteľov a dôstojníci štábov, môžu za určitých podmienok najlepšie vyhodnotiť, zovšeobecniť a aplikovať pre ďalšie skvalitnenie bojovej a politickej prípravy vojsk a činnosti štábov len títo funkcionári sami. Oni majú najspoľahlivejšie informácie o stave úsekov činnosti, za ktoré zodpovedajú, dobre poznajú situáciu a v mnohých prípadoch dokážu aj najskôr postrehnúť nové problémy, otázky a javy vznikajúce na cvičeniach. Na riešenie takýchto problémov sa vedeckovýskumná základňa môže podieľať priamo alebo metodickou pomocou. Pritom je však musíme vidieť, že nie všetko sa môže vyriešiť len u vojsk. Zložitý komplexný vedeckovýskumný problém vojenskej vedy a praxe nemôžu riešiť samostatne ani štáby a vojská ani vedeckovýskumná základňa. Toho môžeme doceliť len ich spoločným úsilím cieľavedomo usmerňovaným centrálnymi orgánmi velenia ČSLA.

Do popredia vystupuje dnes aj **otázka špecifického pôsobenia vojenskovedeckej práce** na dôstojníkov a generálov, ktorí ju popri svojej základnej funkcii vykonávajú.

Domnievame sa, že tento vplyv je omnoho väčší, než by sa na prvý pohľad zdalo. Niekedy totiž nie je ani vidieť že okrem priamych efektov vyplývajúcich bezprostredne z riešenia a využitia výsledkov výskumných úloh, existujú i ďalšie, nepriame, špeciálne, ale pritom nielen dôležité prínosy a efekty.

Praktické skúsenosti i teoretické poznatky potvrdzujú, že vojenskovedecká práca u štábov a vojsk sa osvedčuje predovšetkým ako jeden z veľmi účinných nástrojov boja proti šablónovitému, rutinnému a stereotypnému mysleniu a jednaniu veliteľov a dôstojníkov štábov; je zdrojom kreativity, inovácií, netradičných a netypických prístupov k riešeniu zložitých rozhodovacích situácií, čo je pre velenie v súdobom boji a operácii zvlášť dôležité. Dogmatizmus, šablóna v rozhodovaní, strach z nových smelých riešení, tendencie držať sa starého, sú dnes zvlášť nebezpečné. Toto nebezpečenie, síce existovalo aj v nedávnych vojnách, no dnes, ako potvrdzujú skúsenosti z lokálnych vojen na Blízkom východe a v Indočíne, môže rutina a stereotyp, najmä na vyšších stupňoch, viesť k úplnej porážke.

Musíme vidieť, že tendencie šablónovitého, zkonštatného myslenia a jednaní sú dnes vyvolávané mnohými okolnosťami, napr. potrebou rýchlo reagovať na zmenu situácie, rozhodovať v časovej tiesni, potrebou i určitého automatizmu pri riešení bojových úloh ale taktiež i subjektívnymi sklonmi „ísť podľa osvedčených receptov“, nechufou hľadať nové, pohodlnosťou a pod.

Metodika a metódy vedeckej práce, celá jej psychológia, prístupy k riešeniu problémov sú protipólom stereotypu a teda i prostriedkom výchovy ľudí k tvorčiemu, dialektickému mysleniu a jednaniu a to nielen pre dobu vojny, ale aj pre mierové podmienky.

Ďalej, dôstojníci a generáli zapojení do vojenskovedeckej práce dosahujú rýchlejšieho politického a odborného rastu. Pri riešení výskumných úloh študujú literatúru, pramene, podklady, dokumentáciu; dochádza k zoznamovaniu s novými metódami a prostriedkami vojenskovedeckej práce, z ktorých sa niektoré dajú priamo aplikovať i na riešenie bežných organizačných a riadiacich problémov. Hlbšie tiež študujú rôzne vojenskoteoretické a praktické problémy, všetky základné oblasti vojenskej vedy a techniky, poznávajú najnovšie prostriedky mechanizácie a automatizácie velenia, meraciu a inú laboratórnu techniku. Získané znalosti môžu potom dôstojníci a generáli využiť aj ku kvalitatívnemu plneniu svojich ostatných funkčných povinností. Je to jedna z hlavných ciest zvyšovania úrovne vojenskoteoretického myslenia dôstojníkov a generálov ČSĽA.

Zapojením širokého aktívu dôstojníkov a generálov štábov a vojsk do tvorčej vojenskovedeckej práce sa vytvára tiež vhodná pôda a priaznivejšie podmienky pre urýchléné záväzovanie výsledkov vedy a techniky do praxe vojsk, vhodné predpoklady pre zkracovanie cyklu veda—výskum—vývoj—prax (užitie). Je to dané tým, že títo pracovníci sa s predstihom zoznamujú s novými vedeckými poznatkami, dokážu ich zavčas zvládnuť a posúdiť z hľadiska ich uplatnenia na danom stupni, navrhnúť a pomôcť veliteľom realizovať vhodné opatrenia pre zavedenie a využitie týchto výsledkov vedy v širokom praktickom meradle.

Rozvojom vojenskovedeckej práce v štáboch a vo vojskách sa buduje tiež účinnejší mechanizmus spätnej väzby prax—teória. Štáby nielenže samé lepšie poznávajú potreby vojenskej praxe a dokážu ich správne hodnotiť, ale sú schopné ich tiež lepšie a presnejšie formulovať, lepšie klásť požiadavky na výskum vo ve-

deckovýskumnej základni. Naväzuje sa tým i užšia spolupráca štábov s pracoviskami VVZ pri riešení výskumných úloh, upevňujú sa tesnejšie väzby „praxe s teóriou“. Vzájomné kontakty pracovníkov praxe a teórie sú bezprostrednejšie, najmä pri spoločnej účasti na výskume pri cvičeniach, nachádza sa ľahšie jednotný jazyk pri riešení spoločných problémov. Pracovníci praxe lepšie chápu možnosti VVZ a naopak, pracovníci VVZ môžu presnejšie pcznávať potreby praxe.

Vedeckovýskumná práca dôstojníkov a generálov štábov sa pozitívne odráža tiež vo zvyšovaní kvality, vedeckosti a objektivnosti rozborových materiálov z cvičení a manévrov, alebo iných materiálov z hodnotenia bojovej a politickej prípravy. Dôstojníci a generáli, ktorí vedecky pracujú a sú zaradení do skupín rozboru, sa osvedčujú ako kvalifikovaní analytici informácií a poznatkov, získaných pri príprave a v priebehu cvičenia. Dokážu vedecky presnejšie spracovať získané údaje, postihnúť podstatné javy a súvislosti, objavovať nové tendencie a prvky, ktoré sa na cvičeniach vyskytli. Sú schopní na základe získaných skúseností navrhovať aj najúčinnnejšie opatrenia k ďalšiemu zdokonaľovaniu prípravy štábov a vojsk.

Vojenskovedecká práca napomáha konečne tiež prebúdzaf, objavovať a pestovať talenty pre túto špecifickú a v súčasnej dobe vedeckotechnického pokroku tak dôležitú činnosť z radov pracovníkov, ktorí majú už bohaté praktické skúsenosti zo života vojsk. Táto práca je teda i prostriedkom prípravy potenciálnych kádrov pre vojenskovedeckú profesionálnu činnosť. To je veľmi dôležité najmä pre celú oblasť vojenských vied, ktorá v zásade nemôže byť dopĺňovaná z iných zdrojov ako je tomu u iných vedných oblastí.

Z toho rozboru vidíme, že existuje rad príčin a dôvodov, prečo musíme venovať rozvoju vojenskovedeckej práce u štábov a vojsk zvýšenú pozornosť. Nestačí však len poznať, ktoré faktory tu pôsobia a vynucujú si rozširovanie výskumnej práce najmä na cvičeniach a manévroch. Musíme vytvárať i vhodné podmienky a priestor pre túto prácu. Hlavnú úlohu tu musia zohrať velitelia a náčelníci, politické orgány i stranické organizácie.

Rozvíjať je treba pritom všetky efektívne metódy a formy vojenskovedeckej práce použiteľné v podmienkach vojsk. Okrem výskumov organizovaných na cvičeniach patrí sem aj poriadanie vojenskoteoretických konferencií a seminárov sväzov a sväzkov, dopisovateľská činnosť, účasť na kontrolných a vojskových skúškach zbraní a bojovej techniky, a pod.

Jedným z dôležitých predpokladov k riešeniu týchto problémov, je rozširovanie (niekde i vytváranie) **vojenskovedeckých aktívov** na operačných i taktických stupňoch velenia, z kvalitného ich metodologickej prípravy, riadenia, motivovania či usmerňovania ich tvorčej aktivity, hlavne k plneniu plánovaných úloh vedeckej práce svojich štábov. Treba započínať do týchto aktívov stále väčší počet skúsených funkcionárov. Je jasné, že bez vojenskovedeckých aktívov a bez trvalej starostlivosti o ne zo strany veliteľov i ostatných funkčných orgánov nie je možné splniť tie úlohy, ktoré sa dnes od vojenskovedeckej práce u štábov požadujú.

K ďalšiemu skvalitneniu experimentálneho výskumu na cvičeniach musíme vychádzať z cenných skúseností, ktoré boli získané pri organizovaní týchto výskumov na rôznych cvičeniach.

Boli na nich skúmané otázky velenia vojskám, zdokonaľovania metodiky práce veliteľov a štábov pri plánovaní, organizácii a riadení bojovej činnosti vojsk, otázky organizácie spojenia, využívania prostriedkov mechanizácie a automatizácie velenia a problémy vhodného technického vybavenia miest velenia a ich štruktúrálneho usporiadania.

Získané skúsenosti potvrdzujú, že organizácia, metodický postup a celkové riadenie výskumných prác v období prípravy i v priebehu cvičenia, má určité zvláštnosti oproti iným spôsobom vojenskovedeckej činnosti.

Hlavné práce spojené s prípravou a vykonaním výskumu boli v tomto prípade realizované tzv. **„skupinou (oddelením) pre sledovanie výskumných úloh“** a len z malej časti aparátom riaditeľstva cvičenia. Do tejto skupiny boli zaraďovaní príslušníci vojenskovedeckých aktívov zo štábov, pracovníci z vojenských vysokých škôl a akademií a z výskumných ústavov a zariadení. Za náčelníka skupiny sa osvedčilo vybrať významného funkcionára z vyššieho stupňa velenia, ktorý má široký vojenskoteoretický rozhľad, skúsenosti i osobnú autoritu.

Skupina v období prípravy cvičenia spracovávala na základe cieľov výskumu a výskumných otázok stanovených zodpovedným orgánom, dokumentáciu nutnú

k výskumu (plán výskumu, formuláre pre príslušníkov výskumnej skupiny, pracovné mapy a pod.). Pri plnení týchto úloh tesne spolupracovala s autormi cvičenia, od ktorých získala potrebné operačné taktické informácie o cvičení a pripravila ostatné opatrenia k zabezpečeniu svojej vlastnej výskumnej činnosti.

Na inštruktáži riaditeľstva cvičenia náčelník výskumnej skupiny zoznámal prítomných o úlohách skupiny a cieľoch výskumu, poprípade s celým plánom výskumu. Vytvorili sa tým vhodnejšie podmienky pre úspešné splnenie stanovených cieľov výskumu.

V priebehu cvičenia skupina postupovala podľa pripraveného plánu. Náčelník skupiny usmerňoval jej prácu a operatívne zasahoval do jej činnosti v závislosti od zmeny „situácie“. Sám sa podieľal na riešení najdôležitejších úloh skupiny a boi v neustálom kontakte s riadiacim cvičenia.

Príslušníci skupiny v tesnej spolupráci s rozhodčou službou získavali, merali a zaznamenávali informácie do pripravených formulárov a máp, robili si poznámky, náčrty a v stanovenú dobu doručovali výsledky svojich pozorovaní náčelníkovi skupiny. Pri získavaní informácií musíme prejavovať vlastnú iniciatívu, vtip, využívať všetky možnosti k získaniu maxima hodnoverných informácií a poznatkov. Je účelné, aby v priebehu cvičenia si príslušníci skupiny mohli vymeniť vzájomne svoje skúsenosti. Mali by sa preto niekoľkokrát behom cvičenia shromažďovať a upresniť si svoj ďalší postup.

Po ukončení cvičenia skupina shromažďovala, zkontrolovala všetky záznamy a materiály, formuláre, pracovné mapy a pomôcky. Výsledky predbežne ohodnotila a roztriedila podľa tematických oblastí. Po návrate z cvičenia sa získané materiály dôkladne spracovali a na ich základe sa vyvodili závery a návrhy, doporučená na riešenie predpokladaných otázok a ich realizáciu v praxi. K tomuto rozboru získaných materiálov sa ukázalo účelné využívať i ďalších pracovníkov zo základne i z praxe. Pri získaní veľkého množstva meraných údajov sa niekedy osvedčuje spracovať ho štatistickými metódami na samočinných počítačoch.

Ukazuje sa, že výskumy organizované na cvičeniach účinne prispievajú aj pri riešení mnohých aktuálnych problémov prípravy vojsk, zvyšovania ich bojovej sily a pohotovosti. Preto tendencia systematického využívania všetkých cvičení a manévrov pre riešenie vojenskovedeckých problémov nastoľovaných praxou vojsk a poznatkami teórie je správna, a musíme ju všestranne podporovať.